

молодих людей із загальнолюдськими цінностями, так як вони виступають в якості критеріїв, як духовного розвитку, так і соціального прогресу людства.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. В подальшому автором планується дослідити вплив занять спортом на формування духовних та моральних цінностей, а також чи впливає на рівень розвитку життєвих цінностей специфіка виду спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемонова Т. Основні духовні пріоритети студентської молоді: напрями трансформації / Т. Артемонова // Вища освіта України, № 1 – 2008. – С.72-75
2. Бех В. Гуманітарний розвиток країни: внутрішня політика держави у сучасному глобалізованому світі / В. Бех // Державна політика в гуманітарній сфері (матеріали круглого столу). – Івано-Франківськ, 2001. – С.3-9.
3. Воронкова В. Метафізичні виміри людського буття (проблеми людини на зломі тисячоліть) / В. Воронкова. – Запоріжжя, 1999. – 173 с.
4. Зязюн І. А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти / І. А. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – №3. – С. 58–60.
5. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности / Н.И. Непомнящая // Теория и практика. - М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. - 158 с.
6. Сорокина Н. Д. Перемены в образовании и динамика жизненных стратегий студента / Н.Сорокина // СОЦИС. – 2003. – № 10. – С. 55-60.
7. Скок М. А. Ціннісні орієнтації особистості сучасного студента / М. Скок // Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка. Вісник ЧДПУ. – Чернігів, 2002. – Вип. 11: Серія: Психологічні науки. – С. 128-132.
8. Jan Děkanovský Sport, média a myty.–Praha. –2008.–184s.
9. Vaněk M. Formování výkopové motivace.–Praha. –Karolinum. –2010.–281s.
10. Willis J. Exercise Psychology. Champaign: Human Kinetics. – 2007.– 191s.
11. Yong K. Violence, risk and liability in male sports culture // Sociology of Sport Journal.–1993, №10. –р.373-392.

УДК 331.45

Вацеба О.М., Майборода Ю.А., Кравченко С.В.

Львівський державний університет фізичної культури, Львівська обласна державна адміністрація

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ПРОБЛЕМАТИКИ ОХОРОНИ ПРАЦІ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ)

В статті окреслено актуальні питання гігієни праці та створення безпечних умов діяльності в галузі фізичної культури та спорту (на прикладі проблематики охорони праці у Львівській області).

Ключові слова: *галузь фізичної культури та спорту, гігієна праці, охорона праці, безпечні умови діяльності, травмування, невиробнича сфера, Львівська область.*

Вацеба О.М., Майборода Ю.А., Кравченко С.В. Актуальные вопросы гигиены труда и создания безопасных условий деятельности в сфере физической культуры и спорта (на примере проблематики охраны труда во Львовской области). *В статье проанализировано актуальные вопросы гигиены труда и создания безопасных условий деятельности в сфере физической культуры и спорта (на примере проблематики охраны труда во Львовской области).*

Ключевые слова: *сфера физической культуры и спорта, гигиена труда, безопасность труда, безопасные условия деятельности, травма, невиробнича сфера, Львовская область.*

Vaceba O.M., Mayboroda Y.A., Kravchenko S.V. The topical issues of labor hygiene and creating safe working conditions in the field of physical culture and sport are considered (as based on the problems of job safety issues in Lviv region). *The topical issues of labor hygiene and creating safe working conditions in the field of physical culture and sport are analyzed by the example of problems of job safety issues in Lviv region. The issue of job safety, providing safe and friendly working environment, reducing the number of accidents at work and occupational diseases remain problematic in Ukraine, including the field of physical culture and sport. At the same time, there is no corresponding structures or responsible persons, involved in the safety of people which are engaged in physical culture or sport activities at the sectorial level, as well as cooperation with safety authorities; there is lack of scientific advice and relevant training system for professional training at higher educational institutions.*

Key words: *field of physical culture and sport, labor hygiene, job safety, safe working environment, injury, non-productive sphere, Lviv region.*

Актуальність, постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Питання охорони праці, створення безпечних та нешкідливих умов праці, зменшення кількості нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань залишаються актуальними в Україні й на вищих щаблях влади визнаються такими, що створюють загрозу національній безпеці. Якщо до цього додати ще травмування людей у невиробничій сфері та їхню загибель від різних чинників зовнішнього середовища, то загальна ситуація не надто втішна. Чимало дослідників та відповідальних осіб у конкретних галузях народного господарства відзначають, що нерозв'язаність питань гігієни праці та створення безпечних умов діяльності, в т.ч. й у сфері фізичної культури та спорту, пов'язано із невідповідністю законодавчої, програмно-нормативної та правової бази регулювання відносин в ділянці охорони праці. Відтак постає нагальна потреба наукового аналізу проблематики охорони праці, гігієни праці, створення безпечних та нешкідливих умов праці, в т.ч. й з

використанням аналітичних матеріалів на прикладі конкретної області України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під сучасну пору у вітчизняній науково-методичній літературі нагромаджено чималий дослідницький матеріал щодо охорони праці, який належним чином не популяризується й використовуються у практичній площині. Відзначимо напрацювання Васильчука М.В. зі співавторами [1], Венедиктова В.С. зі співавторами [3], Геврик Є.О. [4], Пістуна І.П. зі співавторами [11], Русаловського А.В. [12], Ткачука К.Н. зі співавторами [13,14], Шуаїбова О.К. [15] та ін. Особливої уваги заслуговує навчальний посібник, підготований авторською групою: А.І. Пістун, І.П. Пістун, Н.П. Тубальцева, виданий у 2009 році [10]. При цьому такі дослідження, за рівнем та спрямованістю істотно відрізняються за галузевим принципом, а українська наукова думка суттєво відстає від досягнень зарубіжних вчених.

Метою підготовки статті є здійснення аналізу актуальних питань гігієни праці та створення безпечних умов діяльності в галузі фізичної культури та спорту на прикладі Львівської області. Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі **методи дослідження**: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних статистики й офіційних документів та окремі загальнонаукові методи: системний аналіз (аналіз, синтез, узагальнення); порівняльно-історичний метод; метод аналогій.

Робота виконана в рамках наукової теми кафедри олімпійської освіти Львівського державного університету фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та матеріалами літературних джерел, протягом 2011 року в Україні на виробництві отримали травми 10 657 осіб, в тому числі 685 із смертельними наслідками. Найбільше випадків травмування та загибелі людей сталося у вугільній промисловості – 4 255 потерпілих та 161 загиблих; в агропромисловій галузі – відповідно 1066 /123; у соціально-культурній сфері – 1450 / 96 (до якої відноситься і галузь фізичного виховання та спорту); машинобудуванні – 969 / 27; транспорті – 580 / 80; будівництві – 493 / 77; житлово-комунальному господарстві – 297 / 20. В інших галузях також мали місце факти травмування та загибелі людей.

У Львівській області ситуація виглядає таким чином: протягом року отримали травми 314 осіб, в т.ч. 16 із смертельним наслідком (наведено дані по завершених розслідуваннях, що взяті на облік), вперше встановлено професійне захворювання у 568 працівників. Такі дані є відносно стабільними й у попередніх роках. Причинами травматизму людей на виробництві у 75–80% є організаційні та психофізіологічні чинники, або людський фактор - порушення працівниками вимог нормативних актів з охорони праці. Й тільки 20–25% - це технічні причини, але до багатьох з них також дотичні дії працівника-людини. Більш несприятлива ситуація спостерігається у невиробничій сфері, де щорічно в країні травмується до 2,5 млн. громадян і гине 35–45 тисяч осіб. Максимального показника ця цифра сягала рівня 80 тисяч громадян, а це населення великого міста. За роки незалежності наша держава втратила загиблими близько 1,5 млн. громадян, а травми отримали понад 56 млн. осіб, тобто все населення України вже по другому разу отримує травми. До цих цифр вартує долучити демографічну складову, що може пояснювати неухильну тенденцію зменшення кількості населення України. За статистикою кожний десятий мешканець країни помирає не природною смертю, тобто 10% щорічно йдуть з життя через зовнішні чинники впливу (дорожньо-транспортні пригоди, різноманітні отруєння, в т.ч. алкогольні, утоплення, пожежі, суїциди тощо). Травматизм в структурі смертності населення займає третє місце після серцево-судинних та онкологічних захворювань.

Львівська область за станом загального травматизму посідає одне з останніх місць в Україні, порівно з східними та південними областями, де ці показники в 5-6 разів нижчі. Упродовж 2011 року в області було травмовано 90 473 особи, смертельні травми отримали 1 457 громадян, в тому числі було травмовано 13 302 дитини віком до 14 років, загинуло 38 дітей. В останні роки проблеми з дитячим травматизмом різко погіршуються. Найбільше людей було травмовано під час падінь 55,8 тис., топилося 767 осіб, в т.ч. 102 випадки із смертельним наслідком, на пожежах потерпіло 263 людини, термічних опіків та обморожень зазнало 1 326 осіб, отруїлося 873 особи, в т.ч. алкоголем 659, завдали собі травм від необережності 518 осіб, здійснено напади сторонніми особами на 2 714 громадян, під колесами транспорту загинуло 280 людей, під час падінь загинуло 142 особи, на пожежах згоріло 44 людини, померли від вживання алкоголю 63 особи, вчинили самогубства 184 людини, під час нападів було вбито 61 громадянина області.

Наведені цифри вказують на ті проблеми, які є в нашому суспільстві як у виробничий так і у невиробничій сферах. Вони в разі відрізняються від відповідних показників інших розвинутих держав світу в т.ч. і європейських країн [6]. Нажаль за цими показниками ми лідери не тільки в Європі а в світі. Однак, якщо брати показники виробничого травматизму, незважаючи на тенденції його зниження протягом останніх років, можна констатувати, що реальна картина травмування людей на виробництві невідома нікому, і це створює значну соціальну напругу в суспільстві. Причин такої ситуації досить багато – це укріплення від розслідування та обліку нещасних випадків роботодавцями, незнання своїх прав найманими працівниками, використання праці людей без належного оформлення прийому на роботу, використання при прийомі не трудових договорів, а цивільно-правових (договорів підряду) коли не настають трудові відносини й працівники втрачають соціальний захист та інші методи від домовленості з потерпілими до погроз, залякувань тощо. Якщо від загальних питань травматизму та виробничої безпеки перейти до конкретики в галузі в фізичної культури та спорту – до безпеки людей під час заняття спортом, проведенням спортивних змагань, то зауважимо, що проблем як і в кожній іншій галузі є достатньо. При цьому на галузевому рівні, як в центральних органах управління, так і на місцевому рівні фактично немає відповідних структур чи відповідальних осіб, діяльність яких пов'язана з безпекою людей при зайнятті фізичною культурою і спортом, не налагоджено співпраця з органами охорони праці; бракує наукових рекомендацій та відповідної системи підготовки кадрів у галузевих ВНЗ. Так, для прикладу у Львівському державному університеті фізичної культури, випускає фахівців для галузі, спеціалістів з охорони праці в сфері фізичної культури і спорту не готують. До речі і в інших ВНЗ Львівщини спостерігається недостатність навчальних годин та курсів з охорони праці.

Проблемою, подібно як і в інших сферах, залишається нормативна база документів галузі фізичної культури і спорту з охорони праці, яка діє в Україні. При цьому вона морально застаріла і потребує докорінного оновлення. В реєстрі нормативних документів галузі значиться аж два документи: це «Інструкція з техніки безпеки при експлуатації спортивних споруд» розроблена 8.05.1981 р. Держкомспорту кол. СРСР та «Інструкція про організаційно-профілактичні заходи щодо забезпечення безпеки та

зниження травматизму при здійсненні навчально-тренувального процесу і проведення спортивних змагань» від 2.03.1981 р. Держкомспорту кол. СРСР. При цьому це не найгірший приклад, деякі промислові підприємства користуються України нормативними документами ще з 1924 року. Варто зауважити, що за даними наукових джерел, найбільш поширеними спортивними травмами вважаються різні поверхневі ушкодження шкірних покривів, гематоми, ушкодження капсульно-зв'язкового апарату. Складність спортивних травм залежить від того, коли і як вона була отримана. При цьому необхідно враховувати особливість спортивної травми - не потрібно сильних ударів та падінь, при простому вивиху ноги можуть розірватися зв'язки, зламатися кістка й від цього не застрахований ні досвідчений спортсмен, ні людина, яка тільки почала займатися спортом. Особливо небезпечний щодо травмування період адаптації до нового спортивного режиму. Найскладніше, що будь-яка травма з часом дає про себе знати, атлети їх часто не долікують, зневажаючи на поради лікарів. Хоча і з спортивними лікарями в нас також не все гаразд, оскільки таких фахівців в Україні практично не готують.

За науковими дослідженнями відомі дані про кількість середньостатистичних травм на 1 000 спортсменів, які дозволяють визначити найбільш травмонебезпечні види спорту. За даними дослідників США - це, зокрема: регбі - 118 травм; хокей - 159; бокс - 127; бойові мистецтва - 102; футбол - 93; баскетбол - 76; боротьба - 66; велоспорт - 48; гімнастика - 29; теніс - 25; верхова їзда - 18. Кількість травм на 100 тренувань: хокей - 2; футбол - 4,3; боротьба - 5,7; гімнастика (жінки) - 6,1; Кількість травм на 1 000 змагань: волейбол - 4,6; баскетбол - 7,7; гімнастика - 15,2; хокей - 16,3; футбол - 16,4; боротьба - 18,8; американський футбол - 18,8. Наведені показники дозволяють визначити в які моменти необхідно приділяти посилену увагу в питаннях безпеки діяльності спортсменів, що може бути корисним для тренерів чи організаторів фізкультурно-спортивного руху. Якщо говорити про смертельні травми в спорті, то смерть найчастіше настає через важкі травми голови, шії, грудей та черевної порожнини. Потенційно небезпечними для життя вважається руйнування аорти, дихальних шляхів, стравоходу. Серйозну проблему для життя спортсменів та всіх, хто займається фізичною культурою і спортом становлять хвороби серця. Всім відомі факти загибелі спортсменів під час змагань, чи навіть уроків фізкультури в школах. Все це потребує глибокого та всебічного медичного дослідження. При цьому варто нагадати, що керівник будь-якої структури відповідає за безпеку своїх працівників. Відтак тренер (інструктор) також відповідає за безпеку проведення навчального процесу, надання потерпілим долікарської допомоги, оперативного повідомлення про настання нещасного випадку, проведення інструктажів вихованців з питань безпеки на тренуваннях, проведення виховних заходів з обов'язковою реєстрацією в журналах інструктажів, за організацію вивчення вихованцями правил охорони праці (безпеки праці). Змушені констатувати, що фактично в системі українського фізкультурно-спортивного руху відсутнє таке поняття як охорона праці (техніка безпеки). Усі проблеми, які стосуються спортсменів лягають на плечі тренера, а враховуючи його величезне професійне навантаження, деякі обов'язки виконуються формально, й це найчастіше стосується питань безпеки.

ВИСНОВКИ

З огляду на викладене, для актуалізації безпеки працюючих фахівців та їхніх вихованців, в першу чергу доцільно звертати увагу на:

1. Організацію та проведення навчань з охорони праці, в т.ч. і керівників фізкультурно-спортивних установ та закладів.
2. Створення відповідно до чинного законодавства служб охорони праці.
3. Проведення передбачених нормативними документами інструктажів з охорони праці.
4. Наявність розроблених та оновлених інструкцій з охорони праці, методичних рекомендацій тощо.
5. Практичне уміння надавати першу долікарську допомогу потерпілим.
6. Організація планового процесу вивчення діючих законодавчих та нормативних документів з охорони праці та пожежної безпеки.
7. Утримання в належному стані будівель, споруд, обладнання, спортивного інвентарю. Проведення відповідних випробовувань. Подібні заходи стосуються територій, спортивних майданчиків, полів, площинних споруд тощо.
8. Проведення своєчасного огляду будівель і споруд, призначених для занять фізичною культурою і спорту, їх ремонту та відновлення.
9. Неухильне дотримання правил пожежної безпеки, електробезпеки.
10. При проведенні спортивних тренувань і змагань, особливо з травмонебезпечних видів спорту, забезпечувати дотримання вимог безпеки, передбачених чинними нормативними документами.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі очевидні й мають широке поле для дослідників, зокрема тих, які вивчають проблематику окремих видів спорту, особливості розвитку спорту в окремих регіонах України, міжнародний досвід в цій галузі фізичної культури і спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильчук М. В. Основи охорони праці / М. В. Васильчук, Л. Е. Винокуров, М. Я. Тесленко - К.: 1997. - 146 с.
2. Вацеба О. М. З досвіду діяльності Львівського відділення Олімпійської Академії України (з нагоди 20-ти річчя Олімпійської Академії України) / О. М. Вацеба, М. С. Герцик, Ю. А. Майборода // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених з міжнар. участю. - Суми, 2012. - Т. 2. - С. 136 - 141.
3. Венедиктов В.С. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз) / В.С. Венедиктов, В. П. Гроходський, М.І. Іншин, М.М. Клемпарський, К.Ю. Мельник, О.М., Музичук, І.М. Шопіна; за ред. В.С. Венедиктова / Державний департамент з питань адаптації законодавства. Українська асоціація фахівців трудового права. - Харків-Київ, 2006. - 680 с. іл.; табл.
4. Геврик С.О. Охорона праці : навч. посібн. / С.О. Геврик. - К.: Ельга, 1. Ніка-Центр, 2003. - 280 с.
5. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості і небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу // Охорона праці. - 1998. - № 6.
6. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».

7. Міжнародне законодавство про охорону праці. Конвенції та рекомендації МОП. – Київ, 1998.
8. Міжнародний стандарт OHSAS 18001 : 2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
9. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.
10. Пістун А. І. Охорона праці в галузі освіти (фізична культура і спорт) : Навчальний посібник / А.І. Пістун, І.П. Пістун, Н.П. Тубальцева. – Суми: Університетська книга, 2009. - 444 с.
11. Пістун І. П. Охорона праці в галузі освіти: Навчальний посібник. - 3-тє вид., перероб. і доп. / І.П. Пістун, Ю.В. Кіт, Л.А. Катренко. – Суми: Університетська книга, 2009.- 395 с.
12. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
13. Tkachuk K.N. Osnovy ohorony praci : pidruchnyk. – 2 vydannja, dopovnene I pereroblene / K.N. Tkachuk, M.O. Halimovskiy, V.V. Zacarniy, D.B.Zerkalov, R.B. Sabarno, O.I.Polukarov, B.S.Kozjakov, L.O.Mituk; za red. K.N. Tkachuka i M.O.Halimovskogo. – K. : Osnova, 2006. – 448 s.
14. Tretjakov O.V. Ohorona praci: Navchalnyi posibnyk z testovym kompleksom na CD / za red. K.H. Tkachuka/ O. V. Tretjakov, V.V. Zacarniy, V.L.Bezsonnyi – K.: Znannja, 2010. – 167 s.
15. Shuibov O.K. Lekcii z ohorony praci : navch. posib. / O.K. Shuibov. – Ugorrod: Ugorodskiy nacionalnyi universytet, 2006. – 94 s.

УДК 378.1..37.037

**Веселовський А. П., Ильчишин І. П., Ніконець А. В.
Дрогобицький державний педагогічний Університет імені Івана Франка**

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті розглядається формування професійно значущих знань, умінь і навичок під час навчально-тренувального процесу, які лежать не тільки в основі успішного оволодіння знаннями, але і в основі професійно – практичної підготовки до майбутньої педагогічної професії, визначено критерії досягнення освітньо-виховних цілей і завдань підготовки майбутнього фахівця.

Ключові слова: майбутній фахівець фізичного виховання, структура професійної готовності, компоненти готовності фахівця.

Веселовский А. П., Ильчишин И. П., Никонец А. В. Формирование профессионально-педагогической компетентности будущего специалиста по физическому воспитанию на факультетах физического воспитания. В статье рассматривается формирование профессионально значимых знаний, умений и навыков во время учебно-тренировочного процесса, которые лежат не только в основе успешного овладения знаниями, но и в основе профессионально - практической подготовки к предстоящей педагогической профессии, определены критерии достижения образовательно-воспитательных целей и задач подготовки будущего специалиста.

Ключевые слова: будущий специалист физического воспитания, профессиональной готовности, компоненты готовности специалиста.

Veselovskiy A. P., Ilchysyn I. P., Nikonets A. V. Formation of professional and pedagogical competence of future specialists in physical education physical education department. The article deals with the formation of professionally relevant knowledge and skills during the training process, which are not only based on the successful mastery of knowledge, but also on professional – practical preparation for future teaching profession, the criteria for achieving educational goals and educational objectives training of future specialists. Modern requirements for training future teachers of physical culture in education informatization. Reveals that in the conditions of modern advanced information technologies in education are new requirements for training future teachers of physical culture. Specified skills expected from a modern teacher of Physical Education. Shows that the use of information technology in the field of physical education optimizes the educational process. We consider the principles of training future teachers of physical education in the new environment. Outlined the current state of training future teachers of physical training in higher educational institutions of Ukraine, the basic directions of implementation of pedagogical techniques, including innovative in the process of training. The paper emphasized the need for systematic innovation, new educational technologies, implementing new target instruction, content updates, the latest forms, tools, training methods, introduction of updated technological, scientific and educational materials in the educational process of higher educational institution for training future teachers of physical education .

Key words: future specialist physical education, the structure of professional readiness, preparedness components specialist.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема підвищення рівня якості у професійній підготовці в галузі фізичного виховання є актуальною у зв'язку з динамічно реалізованим процесом модернізації діяльності основних соціальних інститутів суспільства, до яких належить система освіти України. Знаходять сенс нові форми, структура, зміст та напрямки у професійній підготовці кадрів, серед яких особливе значення набуває професійна діяльність фахівців. До них у першу чергу можна віднести фахівців, які у зв'язку з появою нових видів спорту, спортивних напрямків потрібна додаткова професійна підготовка в аспекті реалізації компетентного підходу. Формування інноваційних основ професійної підготовки майбутніх фахівців передбачає створення моделі, яка дозволяє реалізувати умови для професійної